

NIVELUL DEZVOLTĂRII ECONOMICO-SOCIALE A ROMÂNIEI ÎN CONTEXT MONDIAL ȘI EUROPEAN

dr. Constantin Grigorescu

1. Aspecte teoretice și metodologice

Evaluarea cât mai corectă a nivelului dezvoltării economico-sociale a României comparativ cu alte țări reprezintă o condiție esențială pentru elaborarea unei strategii științifice a dezvoltării economiei naționale în prezent și în perspectivă. În această privință există pericolul, fie al subevaluării, fie al supraevaluării stadiului la care a ajuns economia României în momentul trecerii de la economia supracentralizată la economia de piață.

Evitarea acestui pericol presupune eliminarea unor idei preconcepute, a subiectivismului, respectiv formularea aprecierilor privind nivelul de dezvoltare economico-socială a României exclusiv pe baza datelor obiective, a utilizării unui ansamblu de indicatori economici și sociali care să ia în considerare atât aspectele cantitative cât și cele calitative ale forțelor productive ale societății, a eficienței și structurii economiei, a nivelului de trai și a calității vieții.

În anii dictaturii, datele statistice erau deformate în sensul înfrumusețării realităților economico-sociale din țara noastră. În prezent România dispune de mai multe date și informații de o calitate mai bună decât în trecut pentru efectuarea de studii comparative cu late țări. Elocvente în acest sens sînt datele cuprinse în Anuarul Statistic al României 1990 și în Buletinele editate de Comisia Națională pentru Statistică.

Efectuarea comparării nivelului dezvoltării economico-sociale a României se face cu 118 țări, pe baza datelor și analizelor corespunzătoare în principal anului 1988; practic se reflectă situația din ajunul Revoluției populare din decembrie

1989, în contextul ierarhic internațional respectiv. În continuare ne vom referi la principalele aspecte și rezultate ale acestui studiu efectuat în cadrul programelor de cercetare ale Institutului de Economie Națională al Academiei Române.

Analiza comparativă internațională are în vedere următorii indicatori:

Indicatori economici - produsul național brut; productivitatea socială a muncii; consumul de energie; valoarea adăugată în industria prelucrătoare; randamentul la cereale; randamentul la lapte; înzestrarea agriculturii cu tractoare; consumul de îngrășaminte; exportul; populația neagră.

Indicatori sociali - populația urbană; consumul de calorii; consumul de proteine de origine animală; medici; paturi de spital; elevi în învățămîntul secundar; studenți; aparate TV; mortalitatea infantilă; durata medie a vieții.

Indicatorii amintiți (20) acoperă toate cele 118 țări luate în comparație. Pentru un număr mai restrîns de țări, s-au făcut analize comparative și în domeniul cercetării științifice și dezvoltării tehnologice, ca și în domeniul turismului internațional.

La fiecare din indicatorii analizați s-au făcut ierarhizările ale țărilor și s-au stabilit cîte 5 grupe de dezvoltare potrivit unor intervale relativ omogene, astfel încît mărimile coeficienților de variație din cadrul fiecărei grupe să fie cât mai reduse. Intervalalele grupelor de productivitate, de exemplu, se prezintă astfel: grupa I-a peste 25.000 dolari pe o persoană activă (16 țări); grupa a II-a 10.000 -25.000 dolari (9 țări); grupa III-a 4.000-10.000 dolari (25 țări); grupa a IV-a 1.000-4.000 dolari (38 țări); și grupa a V-a sub 1.000 dolari (31 țări). Caracterul relativ omogen al acestor grupe de țări este dat de următoarele mărimi ale

coeficienților de variație: 0,17 pentru grupa a I-a; 0,26 pentru grupa a II-a; 0,24 pentru grupa a III-a; 0,37 pentru grupa a IV-a; 0,33 pentru grupa a V-a. În mod corespunzător s-au stabilit grupele de țări și pentru ceilalți indicatori ai dezvoltării economice și respectiv sociale.

Indicatorii utilizați în evaluarea nivelului de dezvoltare a României comparativ cu țările luate în analiză răspund în mare măsură obiectivului urmărit. Fiecare indicator are o semnificație proprie și oferă elemente esențiale pentru cunoașterea progresului economic și social la care au ajuns țările la un moment dat.

Firește, în funcție de conținutul lor unii indicatori reflectă anumite aspecte parțiale, particulare ale dezvoltării economice sau sociale, iar alții aspecte mai generale, de sinteză. Din ultima categorie de indicatori ne referim, spre exemplu, la produsul național brut pe locuitor și la durata medie a vieții.

Cerința determinării cât mai corespunzătoare atât a dezvoltării economice cât și a celei sociale a țărilor, impune însă ca pe baza celor 20 de indicatori să se calculeze și un indicator sintetic mai cuprinzător, pe care pentru a-l deosebi de alți indicatori sintetici îl vom denumi indicator sintetic-agregat. Între altele, pentru calculul acestui indicator pledează următoarele argumente:

a) Țările se ierarhizează diferit de la un indicator la altul. Diferențele care apar în ierarhia țărilor, potrivit celor 20 de indicatori luați în analiză, rezultă din faptul că economia fiecărei țări prezintă anumite particularități determinate de condițiile istorice de dezvoltare, de resursele naturale și de muncă de care dispune și, nu în ultimul rând, de gradul de aplicare a științei și tehnicii în producție. Condițiile geografice, mărimea țărilor și factorii culturali, contribuie la imprimarea unor trăsături distincte economiilor naționale. Ne referim cu prioritate la ponderea și dimensiunea ramurilor producției materiale și nemateriale și gradul de participare la diviziunea internațională a muncii.

b) Mărimea produsului național brut pe locuitor, ca și alți indicatori valorici sintetici (produs intern brut sau venit

național) prezintă anumite limite în evaluarea nivelului de dezvoltare economică și socială a țărilor. Este adevărat că indicatori de genul celor menționați reflectă activitățile desfășurate în întreaga economie și, în consens, au o semnificație deosebită în caracterizarea generală a progresului economic și social al țărilor. Mărimea produsului național brut indică în primul rând condițiile de creare a valorilor în producția materială și în sectorul de servicii. Produsul național brut pe locuitor ca atare nu dă informații în privința modului în care acesta este repartizat și utilizat de societate, în ce proporție este folosit pentru acumularea brută, pentru consumul de stat (inclusiv cheltuieli militare) sau pentru consumul populației. Este evident că în funcție de modul în care este utilizat, același volum al produsului național brut pe locuitor determină niveluri diferite ale indicatorilor sociali. Calculul indicatorului sintetic-agregat are avantajul că ia în considerare nu numai producția, dar și utilizarea produsului național brut (a produsului intern brut sau a venitului național).

O altă limită a indicatorilor sintetici valorici, în caracterizarea nivelului general de dezvoltare economico-socială a țărilor, provine și din împrejurarea că ei pot evolua și în funcție de anumite condiții conjuncturale. Nivelul ridicat al produsului național brut din unele țări exportatoare de petrol, în perioada de după 1973, a fost determinat în principal de cerșterea sensibilă a prețului la petrol pe piața internațională și în mai mică măsură de îmbunătățirea condițiilor de valorificare internă a acestei bogății naturale.

La cele menționate mai sus adăugăm și faptul, deloc neglijabil, că mărimea în dolari SUA a produsului național brut al țărilor este influențată de cursurile oficiale de schimb ale valutei naționale în raport cu dolarul, cursuri care, de regulă, nu reflectă raporturile interne de prețuri, respectiv paritățile puterii de cumpărare. Din datele de care dispunem rezultă că în 1988 în majoritatea țărilor dezvoltate monedele naționale erau supraevaluate în raportul cu dolarul; ca atare produsul intern brut pe locuitor în dolari (deci și

produsul național brut) rezultat din utilizarea cursurilor oficiale de schimb era sensibil mai mare decât cel calculat prin paritățile puterii de cumpărare ale valutei naționale în raport cu dolarul. Mărimea medie a supraevaluării era de 22% și varia între 12,8% pentru Irlanda și 65,2% pentru Elveția. Spre deosebire de situația amintită, în țările europene mai puțin dezvoltate valutele naționale erau subevaluate în raport cu dolarul. De exemplu, cu 29,7% în Grecia și cu 58,3% în Portugalia ¹⁾.

Din păcate pentru România nu dispunem de date oficiale privind paritatea puterii de cumpărare a leului în raport cu dolarul, întrucât țara noastră s-a retras de la Programul ONU de comparații internaționale. Apreciem însă că în România, ca și în cazul altor țări mai puțin dezvoltate, cursul oficial de schimb al leului, și cu atât mai mult cursul interbancar, este cu mult subevaluat în raport cu cel care ar rezulta din paritatea puterii de cumpărare.

Institutul PlanEcon din SUA a făcut o evaluare a produsului național brut, la paritatea puterii de cumpărare, pentru fostele țări socialiste, inclusiv România, la nivelul anului 1990. Potrivit acestei evaluări produsul național brut din țara noastră în anul 1990 era de 69 miliarde de dolari, respectiv de cca 3000 de dolari pe locuitor ²⁾. În același cadru de idei arătăm că în anul respectiv produsul intern brut pe locuitor din România era de 36.063 lei ³⁾. Deși sfera de cuprindere a produsului intern brut nu este aceeași cu cea a produsului național brut (ultimul indicator cuprinde și transferul extern net de venituri din muncă și capital) apreciem că în anul amintit diferența, pentru România, dintre mărimea celor doi indicatori nu era sensibil diferită. Ținând seama de această împrejurare rezultă că în anul 1990 cursul lei/dolar la paritatea puterii de cumpărare era aproximativ 12 lei. Dacă luăm în considerare că în cea mai mare parte a anului 1990, cursul oficial de schimb al dolarului a fost de 21 de lei, gradul de subevaluare a leului în raport cu dolarul în anul amintit era de cca 75%. Calculul față de cursul de revenire,

care în anul 1990 era de 29,4 lei/dolar, indică o subevaluare de 2,45 ori. ⁴⁾

Fără îndoială cele două mărimi ale gradului de subevaluare a leului în raport cu dolarul și îndeosebi subevaluarea determinată prin utilizarea cursului de revenire trebuie privite cu anumite rezerve. Considerăm însă că rezervele pot fi făcute numai în legătură cu dimensiunea subevaluării și nu cu fenomenul ca atare. Dat fiind rolul major al produsului intern brut în evaluare pe plan extern a nivelului dezvoltării economico-sociale a României apreciem că se impune ca țara noastră să reintre în Programul ONU de comparații internaționale, astfel încât mărimea indicatorului respectiv în dolari SUA să fie determinată și prin paritatea puterii a celor două valute.

Realizarea dezideratului privind determinarea pe baze științifice a parității puterii de cumpărare a leului în raport cu alte valute va fi de natură să ridice pe un plan superior posibilitatea efectuării de comparații internaționale asupra nivelului dezvoltării economico-sociale a țării noastre. În condițiile în care nu se dispune de astfel de date apare cu atât mai necesar să se calculeze și un indicator sintetic agregat. Pentru această lucrare indicatorul s-a determinat potrivit analizei factoriale. ⁵⁾ Și în cazul indicatorului sintetic-agregat s-a făcut o ierarhizare a țărilor și respectiv o repartizare a lor în 5 grupe de dezvoltare. Precizăm că indicatorul sintetic-agregat capătă valori între 0 și 100; 0 reprezintă valoarea minimă corespunzătoare ultimei țări ca nivel de dezvoltare economico-socială și 100 valoarea maximă corespunzătoare primei țări în ierarhie amintită.

2. Poziția României în ierarhia mondială și europeană. Mărimea indicatorilor și decalaje.

Din comparațiile efectuate (tabelul nr. 1) rezultă că în anii 1988-1989, România înregistrează puternice decalaje față de țările dezvoltate ⁶⁾

**Locul României în ierarhia țărilor după nivelul dezvoltării
economico-sociale în anul 1988**

	Nivel	Rang	Grup a	Decalaje. România = 1,0 față de media		
				mon- dială	grupe a II-a	grupe I-a
1. Produsul național brut (\$/locuitor)	a)2210 b)1765	42 46	III III	1,55 1,94	1,65 2,06	7,84 9,82
2. Productivitatea socială a muncii (\$/persoană activă)	a)4602 b)3675	47 53	III IV	1,65 2,07	3,48 4,36	8,16 10,22
3. Consumul de energie (kg cc/locuitor.)	5414 ^{x)}	14	II	0,36	0,80	1,48
4. Valoarea adăugată în industria prelucrătoare (\$/locuitor)	1202	25	III	0,69	1,41	3,35
5. Randamentul la cereale (kg/ha)	3044 ^{xx)}	29	II	0,84	1,25	1,56
6. Randamentul la lapte vacă (kg/vacă)	1951 ^{x)}	39	III	1,09	1,45	2,86
7. Tractoare (buc/1000 ha) ¹⁾	15,09 ^{x)}	39	III	1,15	2,21	7,96
8. Consum de îngrășăminte chimice (kg/ha) ¹⁾	115,30 ^{x)}	37	II	0,83	1,08	2,40
9. Export (\$/locuitor)	453 ^{x)}	38	III	1,17	2,98	7,83
10. Populația neagrăcolă (%)	72,1 ^{x)}	49	II	0,73	1,10	1,32
11. Populația urbană (%)	53,2 ^{x)}	51	II	0,85	1,19	1,47
12. Consum disponibil de calorii (nr./loc.-zi)	2949 ^{x)}	41	II	0,91	1,02	1,17
13. Consum de proteine animale (gr./loc.-zi)	38,3 ^{x)}	39	III	0,63	1,37	1,80
14. Medici(nr/10000 locuitori)	21	31	II	0,62	0,87	1,80
15. Paturi de spital (nr/10000 loc.)	93	18	II	0,42	0,80	1,33
16. Elevi în învățământul secundar (% în populația de vîrsta corespunzătoare)	79	27	II	0,58	0,80	1,20
17. Studenți (% în populația de 20- 24 ani)	11	55	III	1,27	2,27	4,27
18. Aparare TV(nr/1000 loc.)	197	30	III	0,70	1,61	3,61
19. Mortalitatea infantilă (‰)	26,9 ^{x)}	41	III	2,30	0,58	0,30
20. Durata medie a vieții-ani	69,4 ^{xx)}	44	II	0,93	0,99	1,08
21. Indicator sintetic %	46,5	38	III	-	-	-

^{x)} 1989 ^{xx)} 1987-1989 ¹⁾ teren arabil + vie și livezi

NOTĂ: cele două mărimi privind PNB/loc. - a și b - provin din lucrarea United Nations Development Programme Preparation for the fifth programming cycle (1992-1996)... DP/1990/43 Add1, 4 April, 1990 și respectiv din Breviarul Statistic al României 1990 (b=PIB). Datele referitoare la productivitate au la bază cele două mărimi ale PNB/loc.

La indicatorii economici de bază, produsul național brut și productivitatea socială a muncii, România ocupa în varianta "a" locurile 42 și 47 și se plasează în grupa a III-a de țări. În varianta "b" poziția țării noastre coboară pe locurile 46 și 53 și respectiv în grupa a IV-a de țări la productivitate. Mărirea indicatorilor este mai mică decât media mondială și îndeosebi decât media grupei I-a de țări; decalajul dintre România și țările din această grupă fiind de 1:7,8 - 1:9,8 la produsul național brut și respectiv 1:8,2 - 1:10,2 la productivitatea socială a muncii. Sub media mondială sînt și indicatorii privind randamentul de lapte, înzestrarea cu tractoarea și exportul pe locuitor. La acești indicatori decalajul față de media grupei I-a de țări este de respectiv 1:2,9; 1:8,0 și 1:7,8.

Proporția populației cuprinsă în învățămîntul superior se plasează de asemenea sub media mondială. La acest indicator țara noastră ocupa locul 55 și decalajul față de media grupei I-a este de 1:4,3.

Alți indicatori privind economia românească au niveluri mai mari decât media mondială. Ne referim în primul rînd la consumul de energie și la valoarea agăugată în industrie prelucrătoare.

Referitor la acești indicatori arătăm că în procesul dezvoltării industriei au căpătat dimensiuni deosebite ramurile mari consumatoare de resurse energetice și de materii prime minerale și care, dat fiind rezervele reduse ce care dispune țara noastră, trebuie să fie procurate din import. În anul 1989 ramurile industriale energointensive - metalurgia, chimia și materialele de construcții - dețineau 23,3% din totalul producției marfă industriale (10,6% în 1938) și aproape 50% în consumul industrial de energie electrică.⁷⁾

Consumul mare de energie se datorează și faptului că în ramurile respective se utilizau și procedee tehnologice cu o eficiență foarte redusă. În industria metalurgică, spre exemplu, în timp ce țările membre ale Comunității Economice Europene au renunțat demult la procedeul Siemens-Martin de obțire a oțelului, în România, în 1988 prin procedeul amintit se obținea 27% din producția de oțel.

Ca urmare a ponderii însemnate a

ramurilor amintite și a tehnologiilor utilizate, consumul de energie primară la o unitate de produs brut era mai mare 3,5 ori decât consumul mediu european și de 6,8 ori decât în țările europene dezvoltate (datele se referă la anul 1987).

Dimensiunile tot mai mari ale ramurilor industriale energointensive au determinat creșterea importurilor de energie. Astfel, în totalul resurselor din 1989, importurile de energie electrică a fost de 9,3% (față de 4,3% în 1985), de cărbune cocsificabil de 60% și de țigăi de peste 2/3. Per total importul de energie primară și transformată, în balanța resurselor a fost 39,7% (față de 28,2 în 1980). Și la alte resurse, industria noastră este puternic dependentă de import. Necesarul de minereu de fier a fost acoperit în proporție de 85% din import, iar la bauxită importul a reprezentat circa 3/4.

Lipsa de corelare dintre capacitățile de producție create și baza proprie de resurse energetice și de materii prime a căpătat accente deosebite în deceniul al 9-lea, fapt ce a determinat utilizarea incompletă a capacităților de producție, evident cu efecte nefavorabile asupra producției și productivității muncii.

Remarcăm de asemenea că, în dezvoltarea industriei, nu s-a ținut seama de cerința unei specializări internaționale efective, respectiv de dezvoltarea selectivă a produselor și grupelor de produse, îndeosebi în industria constructoare de mașini. Această orientare a frînat realizarea unor produse de înalt nivel tehnic și competitive pe plan internațional. De aici și participarea redusă a industriei construcțiilor de mașini în exportul României pe relația devize convertibile. Astfel, ponderea exportului pe relația DC de mașini, utilaje și mijloace de transport în exportul total pe relația respectivă a fost de 11,1% în 1970, 12,6% în 1980 pentru ca în anul 1989 să se reducă la numai 8,6%. În țările membre ale OECD (în majoritate țări dezvoltate) ponderea grupei amintite în exportul lor total era în 1987 de 41%. Ponderi deosebit de mari apar în exportul următoarelor țări: R.F. Germania 49%, Suedia 44%, Regatul Unit 37%, Franța 36%. Menționăm că recordul mondial în această privință este

deținut de Japonia cu 65%. Este adevărat că în totalul exportului românesc grupa amintită de produse este mult mai mare (33,7% în 1987), dar exportul lor s-a realizat în principal în fostele țări membre ale CAER, în care, după cum se știe, se acceptau reciproc și produse de nivel tehnic relativ scăzut comparativ cu cel din Europa Occidentală.

Ceilalți indicatori, respectiv randamentul la cereale, consumul de îngrășăminte și populația neagrăcolă au niveluri mai mari decât media mondială. De altfel, la acești indicatori România se plasează în grupa a II-a de țări. Subliniind acest aspect semnalăm că și la indicatorii amintiți decalajul dintre România și țările din grupa I-a este destul de însemnat și variază între 1:1,3 la populația neagrăcolă și 1:2,4 la consumul de îngrășăminte chimice.

Niveluri mai înalte în România față de media mondială se înregistrează și la următorii indicatori sociali: populația urbană, consumul de calorii și respectiv de proteine de origine animală, numărul de medici și de paturi de spital, elevi în învățământul secundar, numărul de aparate TV și durata medie a vieții. Dar și la acești indicatori apar decalajele în raport cu țările din grupa I-a, între 1:1,1 la durata medie a vieții și 1:3,6 la aparate TV.

Precizăm că și mortalitatea infantilă are un nivel mai bun decât media mondială 26,9‰ față de 62,2‰. Cu toate acestea, mortalitatea infantilă din țara noastră este de 3,4 ori mai mare decât cea din țările cu economie dezvoltată.

În cadrul celor 119 țări luate în analiză se află și 25 de țări europene din care 14 sînt țări dezvoltate, membre ale OECD. Compararea nivelului indicatorilor din țara noastră cu media europeană și cu media din țările dezvoltate relevă că România ocupa o poziție periferică. Astfel, la PNB și la productivitatea muncii deținem locul 22, în urma noastră plasîndu-se Bulgaria, Polonia, și Albania. La export deținem de asemenea locul 22 și ne urmează URSS, Polonia și Albania. La consumul de calorii și proteine, la mortalitatea infantilă ca și la studenți ne plasăm pe locul 24, în urma noastră fiind numai Albania. La indicatorul privind speranța medie de viață, care are o

semnificație deosebită pentru aprecierea nivelului dezvoltării, ne plasăm pe ultimul loc.

În comparația amintită semnificativ este nu numai locul pe care ne situăm în ierarhia europeană, dar și decalajele care ne despart de țările luate în analiză. Datele relevă că aproape la toți indicatorii ne aflăm cu mult sub nivelul nu numai al țărilor dezvoltate dar și al mediei europene. Decalajul la productivitatea socială a muncii, spre exemplu, este de 1:7,1 și respectiv de 1:3,7, iar la exportul pe locuitor de 1:8,0 și respectiv de 1:4,2. Randamentul la lapte este 2,1 ori mai mic decât în țările dezvoltate și de 1,6 ori decât media europeană. Alt exemplu, proporția populației de 20-24 ani cuprinsă în învățământul superior este de 2,2 ori mai mică în raport cu media din țările cu care ne comparăm.

Așa cum s-a arătat, prin combinarea indicatorilor parțiali, potrivit analizei factoriale, s-a determinat indicatorul sintetic - agregat al dezvoltării economico-sociale. Ierarhizarea țărilor în funcție de mărimea acestui indicator plasează SUA pe primul loc și Mozambicul pe ultimul loc. Pentru România mărimea acestui indicator este de 46,5 și situează țara noastră pe locul 38°. De aici rezultă că, într-o comparație la scară mondială, potrivit indicatorului sintetic-agregat, România se află în prima treime a țărilor ierarhizate după nivelul dezvoltării economico-sociale.

Localizarea comparației însă, la sfera țărilor europene, prezintă o imagine cu totul diferită. Datele relevă că în ierarhia acestora România ocupă penultimul loc. Primele 10 țări sînt Elveția, Belgia, R.F.Germania, Olanda, Norvegia, Suedia, Danemarca, Finlanda, Franța și Austria cu un indicator sintetic-agregat a cărui mărime variază între 99,0 și 87,1. Acestea le urmează 9 țări cu un indicator sintetic cuprins între 81,9 și 63,7. În grupa respectivă întîlnim în ordinea descrescîndă a indicatorului, ca și în enumerarea anterioară, următoarele țări: R.D.Germană, Regatul Unit, Italia, Irlanda, Spania, Cehoslovacia, U.R.S.S., Bulgaria și Ungaria. Alte țări cu valoarea indicatorului sintetic superior celui corespunzător României sînt: Grecia

(62,7), Polonia (59,3), Iugoslavia (54,7) și Portugalia (47,7). După România se află numai Albania cu un indicator sintetic în mărimea de 35,2.

Relevând locul periferic al României în ierarhiei țărilor europene la indicatorul sintetic-agregat, menționăm și faptul că în ultimul deceniu s-a înregistrat o scădere sensibilă a nivelului indicatorului amintit și ca atare și o deteriorare a poziției țării noastre pe plan mondial și respectiv european. Comparăm în acest sens rezultatele acestei cercetări cu cele obținute anterior în Institutul de Economie Națională⁹⁾. Datele relevă următoarele situații. La nivelul anilor 1982 și 1984 mărimea indicatorul sintetic era de 51,8 și respectiv de 54,5 pentru ca în 1988 să scadă, așa cum s-a arătat, la 46,5. În ierarhia celor 119 țări, România a coborât de la locul 31 în 1982 și 29 în 1984 la locul 38 în 1988.

În sfârșit menționăm și faptul că în 1982, pe lângă Albania (locul 45) în urma României se afla Portugalia (locul 40) iar în 1984 pe locuri inferioare României se găseau Iugoslavia (locul 31), Portugalia (locul 41) și Albania (locul 44). În anul 1988 numai Albania ocupa un loc inferior României, însă raportul dintre mărimea indicatorului sintetic-agregat din cele două țări s-a redus de la 1,67 în 1982 la 1,55 în 1984 la 1,32 în 1988.

Baza materială existentă în România în anul 1988, în industrie, agricultură și celelalte ramuri și sectoare de activitate este fără îndoială, mai mare decât în trecut. Aceeași apreciere se cuvine a fi făcută și pentru nivelurile indicatorilor economici și sociali luați în analiză. Dezvoltarea economiei românești în a doua parte a acestui secol s-a bazat însă pe un mecanism de comandă, administrativ-statal și pe alocarea centralizată a unei părți însemnate a venitului național pentru acumulare în condițiile limitării consumului populației. Rezultatele obținute nu au fost însă pe măsura sacrificiilor la care au fost constrânși muncitorii, țărani și alte categorii sociale. Mai mult, în ultimul deceniu, economia a bătut pasul pe loc, iar în ceea ce privește nivelul de trai și calitatea vieții s-a înregistrat un sensibil regres, o dare înapoi.

Evoluția amintită este rezultatul faptului că mecanismul economic de comandă, bazat pe lichidarea proprietății particulare asupra mijloacelor productive și înlocuirea acesteia cu proprietatea de stat, sau cooperatist-statală, a desființat autonomia unităților economice în luarea deciziilor, a atrofiat sistemul stimulentei materiale și de interese ale agenților economici în folosirea eficientă a resurselor. Pe fondul unui astfel de mecanism, anacronic în raport cu experiența de secole a omenirii, au apărut o serie de disfuncționalități structurale grave ca, de exemplu, lipsa de proporționalitate în dezvoltarea ramurilor, cu deosebire între industria prelucrătoare și baza de materii prime, combustibil și energie, rămânerea în urmă a agriculturii și a sectorului terțiar, frînarea introducerii progresului tehnic în producție și neglijarea satisfacerii trebuințelor, uneori primare, ale populației.

Deteriorarea poziției României în anii '80 este cea mai concludentă expresie a stării de criză în care intrase economia românească ca urmare a accentuării disfuncționalității mecanismului economico-social totalitar, îndeosebi în ultimii ani ai dictaturii ceaușiste.

Revoluția din decembrie 1989 a deschis largi posibilități pentru dezvoltarea economiei românești pe o nouă bază, pentru valorificarea superioară a resurselor materiale și umane. Asistăm însă la o deteriorare accentuată a poziției economiei naționale în lume și în Europa. Produsul intern brut spre exemplu, după o scădere cu 6,9 în 1989, a înregistrat a nouă scădere, de 8,1% în 1990 și ca atare a ajuns la nivelul celui din 1980.

Dacă am lua în considerare numai produsul intern brut pe locuitor România s-ar afla în prezent nu în eșalonul superior al țărilor în curs de dezvoltare, ci în cel intermediar. Baza materială, economică și socială existentă, ca și calitatea forței de muncă nu justifică o asemenea apreciere. Țara noastră are condiții, ca într-un timp relativ scurt, să atingă nivelul mediu al indicatorilor economici și sociali din Europa.

Ne referim în primul rând, la volumul mare al capacităților de producție din industrie și care în prezent înregistrează un grad scăzut de utilizare, la condițiile

deosebit de favorabile de care dispune țara noastră pentru dezvoltarea agriculturii și la numărul însemnat al resurselor de muncă și la potențialul productiv ridicat al acestora.

Se cere însă ca măsurile privind reforma economică să fie astfel concepute și tran-

spuse în practică încât să minimizeze costurile economice și sociale ale tranziției la economia de piață, să contribuie la o reducere a decalajelor relative și absolute care despart țara noastră de țările dezvoltate și nivelul mediu european.

Note:

- 1) OECD, National Accounts, 1960-1988, Main aggregates, volume 1, Paris, 1990, pag. 127 și 145 (date calculate)
- 2) The Economist, volume 318, number 7689, January 12 TH 1991.
- 3) Comisia Națională pentru Statistică, Informații Statistice Operative Nr. 1, aprilie 1991.
- 4) Ibidem, pentru cursul de revenire.
- 5) Calculul indicatorului sintetic-agregat s-a făcut la Centrul de Cercetare și Calcul al Academiei de Studii Economice București, cu asistența de specialitate asigurată de dr. Radu Stroe și Conf. dr. Nicolae Mihăiță.
- 6) Datele utilizate în analiză s-au obținut din publicațiile statistice internaționale, și, respectiv Breviarul și Anuarul Statistic al României 1990, editate de Comisia Națională pentru Statistică. Pentru majoritatea absolută a țărilor, datele privind PNB/locuitor s-au obținut din lucrările de specialitate ale Băncii Mondiale (în principal The World Bank Atlas 1990 și World Development Report 1990) și din lucrarea United Nations Development Program, Preparations for the fifth programming cycle (1992-1996). Options for the allocation of resources to individual indicative planning figures, DP/1990/43 Add 1, 4 April 1990. Precizăm că PNB pe locuitor în dolari este calculat potrivit metodei utilizate în Atlasul Băncii Mondiale.
- 7) Datele provin din lucrările elaborate din Comisia Națională pentru Statistică respectiv "România în cifre 1990 și Buletinul de Informare Publică nr. 3/1990.
- 8) Pentru PNB și productivitatea socială a muncii s-au luat în calcul datele menționate la lit. a) din tabel
- 9) Contribuții la evaluarea stadiului de dezvoltare economico-socială a României (studiu comparativ cu 118 țări). Caiet de studiu nr. 103, București, 1985 și Evaluarea stadiului de dezvoltare economico-socială a României comparativ cu 118 țări, Caiet de studiu nr. 131, București, 1988.